

Posouzení návrhu programu na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024 – 2032, ZEMĚ II

Identifikace programu

Předkladatel programu	Ministerstvo zemědělství
Datum zpracování posudku	3. října 2022
Název programu	Program na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024 – 2032, ZEMĚ II
Poslání programu	Program je zaměřen na podporu aplikovaného výzkumu (zahrnuje průmyslový výzkum, experimentální vývoj, nebo jejich kombinaci; dále také „VaV“) z hlediska jeho praktického uplatnění a na přípravu jeho následného komerčního využití či využití pro potřeby společnosti. Je zaměřen na naplňování a řešení řady cílů a opatření stanovených klíčovými strategickými dokumenty pro oblast VaVal, vč. jejich v budoucnu aktualizovaných podob. Program vychází z Koncepce VaVal MZe 2023+, je jedním z hlavních nástrojů realizace Koncepce VaVal MZe 2023+ a jeho zaměřením je podpora inovativního zemědělství a lesnictví prostřednictvím pokročilých postupů a technologií. Tato vize je naplňována pomocí tří klíčových oblastí: Bioekonomika, Smart zemědělství a Globální změny v biosféře.
Cíl programu	Flexibilní výzkum poskytující relevantní znalosti pro řešení agrárních a environmentálních výzev ČR
Kategorizace výzkumu	Aplikovaný výzkum a experimentální vývoj
Druh podpory	Účelová podpora

Zpracovatel posudku:

Jméno, příjmení a tituly	prof. Ing. Martin Pělucha, Ph.D.
Instituce	Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta, Katedra regionálních studií
Adresa	nám. W. Churchilla 1938/4, 130 67 Praha 3 – Žižkov
Tel.	+420 604 261 147
Fax	-
E-mail	martin.pelucha@vse.cz
Obory odborné působnosti	Regionální rozvoj, rozvoj venkova Společná zemědělská politika EU Politika rozvoje venkova EU,

Počet stránek posudku: 6

Úvod

Předmětem tohoto dokumentu je posouzení návrhu programu na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024 – 2032, ZEMĚ II, verze září 2022 (dále jen Program). Toto posouzení bude sloužit pro účely jednání Komise pro hodnocení výsledků (KHV) Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Kromě samotného návrhu hodnoceného Programu byly dále součástí hodnocení také následující dokumenty:

- Analýza rizik spojených s realizací Programu;
- Ex ante evaluace návrhu programu účelové podpory MZe.

Posudek je dále rozčleněn na následující části:

1. Poslání a odůvodnění Programu
2. Dílčí parametry implementace Programu
3. Obsahové zaměření Programu (podprogramy, klíčové oblasti, výzkumné směry)
4. Očekávané výsledky, monitoring a evaluace Programu
5. Analýza rizik spojených s realizací Programu
6. Závěr a doporučení

Ad 1) Poslání a odůvodnění Programu

Hodnocený Program aplikovaného výzkumu plně navazuje na klíčové strategické dokumenty v oblasti vědy a výzkumu v České republice. Primárně se jedná o přímou návaznost na „Koncepti výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva zemědělství ČR na léta 2023–2032“, která vymezuje obsahový základ a nosné směry tohoto Programu. Předložený Program je plně v souladu s výše uvedenou koncepcí a představuje klíčový nástroj její realizace. Poslání plánované podpory aplikovaného výzkumu se zaměřením na podporu inovativního zemědělství a lesnictví prostřednictvím pokročilých postupů a technologií je žádoucí i s ohledem na vymezené aktuální společenské výzvy, globální trendy a klíčové postuláty vyplývající ze zásadních strategických dokumentů EU (tj. Zelená dohoda pro Evropu a strategie Od zemědělce ke spotřebiteli).

Dále Program předpokládá, že bude realizován v souladu s dalšími pěti strategickými dokumenty v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, nicméně příslušné vazby nejsou detailněji uvedeny. Jedná se o tyto dokumenty:

- Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021;
- Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací do roku 2030;
- Inovační strategie České republiky 2019–2030;
- Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky 2021–2027;
- Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030; a další relevantní strategie a koncepční dokumenty schválené vládou.

Program bude realizován v období 2024 až 2032, přičemž se předpokládá realizace podpořených projektů v maximální délce řešení až 6 let v případě Podprogramu I, a 4 roky v případě Podprogramu II (viz dále).

Lze ocenit formulaci hlavního (globálního) cíle Programu, kterým je „*flexibilní výzkum poskytující relevantní znalosti pro řešení agrárních a environmentálních výzev ČR*“. Právě tato formulace bude stěžejní v následujících letech, které budou ve znamení turbulentního vývoje nejen na domácí ale i evropské scéně. Výzvy týkající se změny klimatu a souvisejícího strategického plánování v zemědělském aplikovaném výzkumu budou doprovázeny řadou dalších okolností spojených s možnými změnami priorit v důsledku geopolitické situace v Evropě a s ní souvisejících doprovodných makroekonomických projevů (energetická krize, vysoká míra inflace vs. nutná stabilita zemědělského hospodaření v kontextu nutné aplikace inovací).

Ad 2) Dílčí parametry implementace Programu

Dílčí parametry implementace Programu se primárně týkají kapitol zaměřených na výdaje na Program, intenzita podpory, příjemci podpory a způsobilost uchazečů o podporu, způsobilé a uznané náklady.

Plánované výdaje na program jsou rozpočtově dané a nastavené roční alokace by měly odpovídat životnímu cyklu Programu. Přesto by bylo vhodné v Programu v kapitole 3 doplnit zdůvodňující argumentační komentář týkající se plánu jednotlivých ročních alokací. Intenzita podpory je nastavena podle dosavadních zkušeností s předchozími programy a samozřejmě je v souladu s českou i uniijní legislativou uvedenou v úvodních částech Programu. Příjemci podpory a způsobilost uchazečů o podporu jsou vymezeny

zejména s ohledem na příslušnou legislativu a typologicky se jedná zejména o výzkumné organizace, podniky a organizační složky státu.

Způsobilé a uznané náklady jako formulaci doporučuji upravit na způsobilé výdaje – účetně se tak bude jednat o již řádně zaplacené/uhrazené faktury či účetní doklady, a nikoliv jen účetní doklady zahrnuté do účetnictví, ale čekající na úhradu. Z ex-ante hodnocení vyplynul požadavek, který nebyl v aktuální verzi programu plně reflektován a jedná se to, že *„program má ambici podporovat spolupráci výzkumných organizací se soukromou či veřejnou aplikační sférou, nicméně náklady spojené s těmito aktivitami (např.: cestovné) nejsou uvedeny mezi uznatelnými náklady“*. Je vhodné buď tento výdaj explicitně uvést mezi způsobilé výdaje nebo uvést vysvětlení (např. v poznámce pod čarou), že tento typ způsobilého výdaje nebude podporován z těch a těch důvodů. Jinak je výčet způsobilých výdajů plně dostačující s poznámkou v Programu (str. 13), že *„Bližší specifikace způsobilých nákladů bude součástí zadávací dokumentace k příslušné veřejné soutěži“*.

Ad 3) Obsahové zaměření Programu (podprogramy, klíčové oblasti, výzkumné směry)

Program bude implementován prostřednictvím dvou podprogramů, tj.

- Podprogram I – Podpora inovativního zemědělství a lesnictví prostřednictvím pokročilých postupů a technologií

Tento podprogram bude podporovat dva typy projektů, tj. (a) Projekty zaměřené na řešení komplexních a víceoborových témat (projektů) spadajících do alespoň jedné ze tří klíčových oblastí dle Koncepce VaVal MZe 2023+ (Bioekonomika, Smart zemědělství, Globální změny v biosféře), a dále za (b) Strategické projekty transdisciplinární povahy zaměřené na klíčové oblasti.

- Podprogram II – Podpora státní politiky v agrárním sektoru.

Podprogram II je zaměřen na výzkumné potřeby veřejného sektoru a budou zde přednostně vybírány projekty, jejichž výsledky budou sloužit k výzkumné podpoře aktuálních potřeb veřejného sektoru v oblasti zemědělství, potravinářství, lesního a vodního hospodářství a ochrany zemědělského půdního fondu. Bude se jednat tedy o podprogram mající podpůrný charakter pro rozhodování a fungování veřejného sektoru v oblasti státní zemědělské politiky.

Vymezené klíčové oblasti a výzkumné směry dominantně naplňují cíle a očekávání výše uvedené Koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva zemědělství ČR na léta 2023–2032. V rámci přípravy a implementace jednotlivých veřejných soutěží však doporučuji také klást důraz na širší aspekty možností zemědělského aplikovaného výzkumu v rozvoji venkova. Tento aspekt je značně podporován i ve výzkumných grantech *Horizon Europe* a je žádoucí vytvářet podmínky pro širší aplikaci poznatků a výsledků podporovaného aplikovaného výzkumu (viz také kapitola 16 předloženého Programu).

Ad 4) Očekávané výsledky, monitoring a evaluace Programu

Přehled možných očekávaných výsledků preferovaných pro podprogram I. i podprogram II je dostatečně široký a představuje dobrý flexibilní základ pro tvorbu potřebných výzkumných projektových návrhů.

Nastavený systém, způsob a kritéria hodnocení návrhů projektu je vhodně formulovaný.

Monitoring a evaluace předpokládají intenzivní průběžnou činnost poskytovatele finančních prostředků (tj. Ministerstvo zemědělství ČR) a dále také možné zapojení externích evaluací Programu zejména pro interim a ex-post hodnocení dosažených výsledků a dopadů.

Ad 5) Analýza rizik spojených s realizací Programu

Doprovodný dokument s názvem „Analýza rizik spojených s realizací Programu“ je sice stručný (2 strany), ale velmi zdařilý a identifikující klíčová potenciální rizika, která mohou mít negativní vliv na implementaci Programu a dosažení vytčených cílů.

K tomuto dokumentu si dovoluji uvést poznámku, že bude nezbytné v příštích letech velmi obezřetně postupovat v přípravě plánovaných veřejných soutěží a adekvátně nastavovat detailní podmínky pro financování zejména víceletých projektů, u kterých je možné, že bude potřeba reflektovat vývoj inflace.

Ad 6) Závěr a doporučení

Předložený dokument návrhu programu na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024 – 2032, ZEMĚ II (verze září 2022) představuje poměrně kvalitní rozpracování hierarchicky nadřazené Koncepce VaVal MZe 2023+. V rámci tohoto posudku byly identifikovány jen některé dílčí připomínky, které mají spíše formální charakter vyžadující pouze upřesnění hodnocených kapitol Programu. Jedná se o následující doporučení:

- Upřesnit ve stručnosti vazby / soulad Programu s vymezenými pěti strategickými dokumenty v oblasti výzkumu, vývoje a inovací;
- V kapitole 3 doplnit zdůvodňující argumentační komentář týkající se plánu jednotlivých ročních alokací. Plánované výdaje na program jsou rozpočtově dané a nastavené roční alokace by měly odpovídat životnímu cyklu Programu, nicméně rozdílné plánované roční alokace nemají v textu Programu žádnou obsahovou oporu (argumentaci);
- Upravit terminologii „způsobilé a uznané náklady“ vs. „způsobilé výdaje“ - doporučuji upravit na způsobilé výdaje – účetně se tak bude jednat o již řádně zaplacené/uhrazené faktury či účetní doklady, a nikoliv jen účetní doklady zahrnuté do účetnictví, ale čekající na úhradu;
- Zahrnout mezi způsobilé výdaje také cestovné, které je základem pro spolupráci výzkumných organizací a soukromou sférou v projektech VaV. Případně uvést zdůvodnění (např. v poznámce pod čarou), že tento typ výdajů nebude podporován;
- Při přípravě jednotlivých veřejných soutěží bude vhodné klást důraz na širší aspekty možností zemědělského aplikovaného výzkumu v rozvoji venkova. Tento aspekt je značně podporován i ve výzkumných grantech Horizon Evropa a je žádoucí vytvářet podmínky pro širší aplikaci poznatků a výsledků podporovaného aplikovaného výzkumu.

V Praze dne 3. října 2022

prof. Ing. Martin Pělucha, Ph.D.